

F.Nietzsche..... «Όποιος με διαβάξει σήμερα στη Γερμανία, έχει πρώτα απογερμανοποιήσει τον εαυτό του πλήρως, όπως έκανα κι εγώ. Είναι γνωστή η φόρμουλά μου "για να σαι καλός Γερμανός, πρέπει να απογερμανοποιηθείς" ή (για να με διαβάσει) πρέπει να είναι εβραϊκής καταγωγής, πράγμα που δεν είναι μικρή διάκριση μεταξύ των Γερμανών. Μεταξύ των Γερμανών, οι Εβραίοι είναι πάντα η ανώτερη ράτσα, πιο εκλεπτυσμένη, πνευματική, ευγενική...». Ακόμη, σε μια επιστολή του στην αδερφή του στις 26.12.1887 ο Νίτσε αναφέρει κατηγορηματικά: «Είναι για μένα ζήτημα τιμής να κρατήσω απέναντι στον αντισημιτισμό μια στάση ξεκάθαρη, δηλαδή αρνητική, όπως κάνω και στα γραπτά μου. Με παραζάλισαν τελευταία με επιστολές και αντισημιτικά κείμενα. Η απέχθειά μου για αυτή την παράταξη (που κόπτεται να σφετεριστεί το όνομά μου!) είναι σαφέστατη, αλλά η συγγενείά μου με τον Φόρστερ και ο αντίκτυπος του αντισημιτισμού του Σμάιτσερ, του παλιού μου εκδότη, κάνουν τους οπαδούς αυτού του ενοχλητικού κόμματος να πιστεύουν ότι είμαι δικός τους».

[...] η πεποίθηση ότι ο Νίτσε υπήρξε πρόγονος του φασισμού και του ναζισμού δεν συζητείται καν σοβαρά μεταξύ των μελετητών. Ποια όμως είναι τα στοιχεία που δημιούργησαν το φάντασμα του νιτσεισμού πάνω από το ναζισμό;

Η διαστρέβλωση των όσων είπε κι έγραψε ο Νίτσε υπολογίζεται ότι ξεκίνησε όσο ο Νίτσε είχε ακόμη τα λογικά του. Το 1885 η αδερφή του, Ελιζαμπετ, παντρεύτηκε τον Μπέρχαρντ Φόρστερ, έναν σκληροπυρηνικό αντισημίτη. Η Ελιζαμπετ γρήγορα ασπάστηκε τις ίδιες ιδέες. Από την άλλη, ο Νίτσε ούτε ενέκρινε αυτόν τον γάμο, ούτε καν παραβρέθηκε. Οι λόγοι φαίνεται να είναι ότι αντιπαθούσε τον Φόρστερ λόγω των απόψεων του. Σε μια επιστολή στην μητέρα τους γράφει ότι δεν επιθυμεί καμία επαφή με τον γαμπρό του διότι απεχθάνεται τις ιδέες του. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται και η άποψη του ότι τέτοιοι άνθρωποι είναι εκ διαμέτρου αντίθετοι και ασυμφιλίωτοι με την φιλοσοφία του. Παρόλα αυτά, η αδερφή του θεωρείται βασική υπαίτια της σύνδεσης του Νίτσε με μισάνθρωπες απόψεις.

Η Ελιζαμπετ συγκέντρωσε μεγάλο μέρος των σημειώσεων του Νίτσε και όταν ο Νίτσε πλέον δεν ήταν σε θέση να διαχειρίζεται μόνος του τις υποθέσεις του (έχασε τα λογικά του το 1889) το χρησιμοποίησε σκόπιμα διαστρεβλωμένο. Σε πρώτη φάση ίδρυσε το Αρχείο Νίτσε το 1894, στο οποίο σταδιακά έδωσε αντισημιτικό χαρακτήρα. Μάλιστα, αποκορύφωμα όλου αυτού του εγχειρήματος ήταν η επίσκεψη του Χίτλερ εκεί, όπου η Ελιζαμπετ θα του χαρίσει το μπαστούνι που χρησιμοποιούσε ο Νίτσε. Κατόπιν ο Χίτλερ θα φωτογραφηθεί στην προτομή του Νίτσε και εν όσω ο Φόρστερ διάβαζε ένα κείμενο που «απεδείκνυε» την σχέση Νίτσε και ναζισμού (γραμμένο από πολύ «αξιόπιστο» συντάκτη, τον ίδιο τον Φόρστερ!). Αργότερα, η φωτογραφία του Χίτλερ στη προτομή του Νίτσε θα κοσμήσει το εξώφυλλο ενός βιβλίου του Ρίχαρντ Έλερ (*Ο Νίτσε και το μέλλον της Γερμανίας*) που υποτίθεται ότι αποδεικνύει την σχέση Νίτσε και Χίτλερ.

Η Ελιζαμπετ δεν σταμάτησε εκεί. Έστειλε μια επιστολή στον Μουσολίνι με την προσφώνηση «Στον ευγενέστερο μαθητή του Ζαρατούστρα που ονειρεύτηκε ποτέ ο Νίτσε, στον εμπνευσμένο αφυπνιστή των αριστοκρατικών ιδεών όπως τις εννοούσε ο Νίτσε, με τις θερμότερες ευχές και τον βαθύτατο σεβασμό και θαυμασμό του Αρχείου Νίτσε». Αξίζει να σημειωθεί ότι προηγουμένως, το 1901, η Ελιζαμπετ είχε εκδώσει ένα βιβλίο με τίτλο *Η Θέληση για Δύναμη*, που αποτελείται από διάσπαρτες σημειώσεις του Νίτσε και πλήθος κειμένων γραμμένων από την ίδια την Ελιζαμπετ. Το σύνολο του κειμένου ήταν ένα προχειρογραμμένο χυδαίο κολάζ εθνικοσοσιαλιστικού χαρακτήρα, η αποκατάσταση του οποίου από τις αυθαιρεσίες της Ελιζαμπετ πήρε πάνω από 20 χρόνια στους μελετητές Μοντινάρι και Κόλι, που τιμήθηκαν για την προσφορά τους.

Δεν ήταν μόνο η Ελιζαμπετ όμως που επιχείρησε να διαστρεβλώσει τον Νίτσε. Γύρω από το όνομά του δημιουργήθηκε ένας καλά ενορχηστρωμένος κύκλος παραχάραξης και προπαγάνδας. Το ναζιστικό καθεστώς σύντομα θα σπρώξει στην αγορά μια πληθώρα από φτηνές εκδόσεις που περιείχαν αποσπάσματα και πετσοκομμένα κείμενα του Νίτσε, προορισμένα για μαζική κατανάλωση μπας και πάρει μια πιο θεωρητική υπόσταση ο ναζισμός κι αγκιστρωθούν πάνω του οι μάζες. Κάποια μάλιστα από αυτά πέρασαν αποσπασματικά και στον χώρο της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, κυκλοφόρησαν και πιο επίσημα σκουπίδια, όπως το βιβλίο του Άλφρεντ Μπλόμπερ (*Ο Νίτσε ως φιλόσοφος και ως πολιτικός, 1931*) που «αποδείκνυε» την υποτιθέμενη πίστη του Νίτσε στην κυριαρχία της ισχυρής Γερμανίας μέσω του πολέμου. Άλλο αντίστοιχο «θεόπνευστο» έργο ήταν το βιβλίο του Άλφρεντ Ρόζενμπεργκ (*Ο μύθος του 20^{ου} αιώνα, 1932*) που «αποδεικνύει» την απρόσκοπτη πίστη του Νίτσε στην στρατιωτική πειθαρχία.

Η επιστημονική αξιολογία των παραπάνω μελετητών περιορίζεται στο ότι ήταν υπεύθυνοι προπαγάνδας και θεωρητικοί του Γ' Ράιχ... Ο Μπούμλερ γρήγορα κατέλαβε θέση ακαδημαϊκού από τον Χίτλερ με σκοπό να εντάξει την φιλοσοφία του Νίτσε στην ναζιστική κοσμοαντίληψη (ακόμα και με το ζόρι). Μάλιστα, πρόκειται για τόσο έγκριτο ερευνητή που βασική του θέση ήταν ότι το δημοσιευμένο έργο του Νίτσε δεν έχει καμιά σπουδαιότητα, αλλά η ουσία της νιτσεϊκής φιλοσοφίας βρίσκεται μόνο στα χειρόγραφα που διατηρούσε η Ελίζαμπετ. Η επιστημονικότερη θέση του εν λόγω ναζιστή τον οδηγεί στο να συνδέσει τον Νίτσε με τον ναζισμό. Τα κείμενα όμως του Νίτσε δεν φαίνεται να τον βοηθούν ιδιαίτερα. Το ίδιο συνέβη και με τον Ρόζενμπεργκ, ο οποίος δεν παραθέτει κανένα επίσημο απόσπασμα του Νίτσε. Οπότε, τι κάνει ο σωστός γκεμπελιστής προπαγανδιστής που σέβεται τον εαυτό του; Αποδίδει φράσεις τρίτων στον Νίτσε. Έτσι, ατάκες όπως «αυτό θα μπορούσε να το έχει γράψει κι ο Νίτσε» αφήνουν εποχή στην κατά τα άλλα επιστημονική προσέγγιση της φιλοσοφίας. Κι όταν τα κείμενα του Νίτσε δεν μπορούν να διαφυστούν τι κάνει πάλι ο σωστός γκεμπελίσκος; Νάζια... ισχυρίζεται δηλαδή ότι αυτά ο Νίτσε δεν τα εννοεί, απλά τα λέει έτσι, για να ταρακουνήσει τους Γερμανούς (!). Φυσικά, για ευνόητους λόγους οι «σοβαροί» θεωρητικοί του ναζισμού κατάπιαν τη γλώσσα τους για εκείνα τα χωρία που επιτίθενται στους Γερμανούς, που χλευάζουν τους οπαδούς, που απορρίπτουν τον αυταρχισμό και εξυμνούν τους Εβραίους.

Από την άλλη πλευρά, όχι λίγες από τις λεγόμενες προοδευτικές φωνές συσκότισαν εξαρχής την κατάσταση όσον αφορά την ερμηνεία του Νίτσε. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι ο Λούκατς, ο οποίος στο *Η καταστροφή του λογικού* επεχείρησε να αναδείξει τους λόγους που οδήγησαν την Γερμανία στο ναζισμό αφιερώνει ένα κεφάλαιο στον Νίτσε, αναφέροντας μεταξύ άλλων: «*Η γειτνίαση (σ.σ.: της σκέψης του Νίτσε με τον χιτλερισμό) είναι αντικειμενικά πολύ μεγαλύτερη από όσο νόμιζαν εκείνοι (σ.σ.: ο Ρόζενμπεργκ κι ο Μπούμλερ). Ο ναζισμός ορθά θεωρεί τον Νίτσε έναν από τους ευγενέστερους προγόνους του*». Παρόλα αυτά, ο Λούκατς έπρεπε να γνωρίζει καλύτερα από όλους ποια είναι η πραγματική καταστροφή του λογικού, όταν ο λενινισμός απαγόρευε τα έργα του κι ο ίδιος δεχόταν να τα αποκηρύξει απαγορεύοντας επίσης την δημοσίευσή τους, ενώ την ίδια στιγμή έθετε εαυτόν στις υπηρεσίες του Κόμματος. Ο εντεταλμένος πόλεμος του Λούκατς έναντι στον Νίτσε ήταν μεθοδικότατος. Είχε άλλωστε προηγηθεί ήδη ένα άρθρο με τίτλο *Ο Νίτσε ως πρόγονος της φασιστικής αισθητικής*. Οι συνθήκες της εποχής γενικά και η επιρροή του Λούκατς διαμόρφωσαν ένα αρνητικό κλίμα απέναντι σε έργα του Νίτσε, με αποτέλεσμα ουδείς σοβαρός αριστερός να καταδέχεται να ασχοληθεί με την βιβλιογραφία του Νίτσε.

[...] η άποψη του Νίτσε για το κράτος και τον κρατισμό. Γράφει χαρακτηριστικά ο ίδιος στο *Έτσι Μίλησε ο Ζαρατούστρα* (κεφ. Για το νέο είδωλο): «Υπάρχουν κάπου ακόμα λαοί και αγέλες, όχι όμως σε εμάς, σε εμάς υπάρχουν κράτη. Κράτος; Τι είναι αυτό; Εντάξει λοιπόν! Ανοίξτε τώρα τα αφτιά σας, γιατί θα σας πω ο,τι έχω να σας πω για τον θάνατο των λαών. Κράτος λέγεται το πιο ψυχρό από όλα τα ψυχρά τέρατα. Και ψυχρά επίσης ψεύδεται και τούτο το ψέμα βγαίνει σερνάμενο από το στόμα του: «Εγώ το κράτος είμαι ο λαός». Ψέμα είναι κι αυτό!». Και προχωρά παρακάτω: «Κράτος ονομάζω αυτό, όπου όλοι πίνουν δηλητήριο, καλοί και κακοί: κράτος, όπου όλοι χάνουν τον εαυτό τους, καλοί και κακοί: κράτος, όπου η αργή αυτοκτονία όλων ονομάζεται ζωή». Εξάλλου, για τον Νίτσε, «εκεί που τελειώνει το κράτος, εκεί αρχίζει ο άνθρωπος». [...]

(πηγή: <http://anti-texni.blogspot.gr/>)

Ο **M.Foucault** χαρακτηρίζει τις δικές του έρευνες και ως μια «γενεαλογία της ηθικής». «*Ήταν ο Nietzsche αυτός που προσδιόρισε την σχέση εξουσίας ως το γενικό επίκεντρο, θα λέγαμε, του φιλοσοφικού λόγου – όπως στον Marx ήταν η σχέση παραγωγής. Ο Nietzsche είναι ο φιλόσοφος της εξουσίας, ένας φιλόσοφος ο οποίος κατάφερε να σκεφθεί την εξουσία χωρίς γι' αυτόν τον λόγο να αναγκαστεί να περιορίσει τον εαυτό του μέσα σε μια πολιτική θεωρία*».¹

Βιβλία για τον Nietzsche: Foucault, Michel, *Τρία κείμενα για τον Νίτσε*. Νεχαμάς, Αλέξανδρος. *Νίτσε* : Η ζωή σαν λογοτεχνία. Deleuze, Gilles, *Ο Νίτσε και η φιλοσοφία*. Μιράσγεζη, Αθηνά Δ. *Η αισθητική μετά τον Nietzsche*. Klossowski, Pierre. *Δοκίμια για τον Nietzsche*. Λαμπρέλλης, Δημήτρης Ν. *Το υποκείμενο της δύναμης*: Καλλικλής, Nietzsche, Negri. Bataille, Georges, *Για τον Νίτσε* : Θέληση για τύχη. Σαρίκας, Ζήσης. *Το όραμα του υπερανθρώπου* : Μια ερμηνεία του έργου του Νίτσε "Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα". Συλλογικό έργο. *Ο Νίτσε και η πολιτική* : Ολοκληρωτισμός ή δημοκρατία; Adorno, Horkheimer, Gadamer, *Για τον Νίτσε*. κ.ά.

Αυτόνομη Πρωτοβουλία

¹ M. Foucault: *Prison Talk*, συνέντευξη: στο *Power/ Knowledge, Selected Interviews and Other Writings*, editor C. Gordon, The Harvester Press 1980.